TAD, C. 39/S. 67, 2020, s.697-713

BİZANS TARİH YAZICILIĞINDA XIII. YÜZYIL*

Çevirenler: Murat KEÇİŞ-Mehmet YAĞCI*****

Makale Bilgisi
Başvuru: 29.05.2019
Kabul: 26.11.2019

Article Info
Received: May 29, 2019
Accepted: November 26, 2019

XIII. yüzyıl, Bizans tarihi çalışmalarında olduğu gibi Bizans tarih yazımında da daima ayrı ve farklı olarak -ve üstelik ayrılabilir bir parça gibi- ele alınmıştır. Biri sayfayı çevirir, biri yeni bir bölüm başlatır. Hiç kimse Konstantinopolis'in Latinler tarafından ele geçirilmesinin, bir çağdaşın dediği gibi [1] 'evrensel felâket'in, Bizans'ta birçok bakımdan dönüşü olmayan muazzam bir değişime neden olduğunu inkâr edemez. Yarım asrı aşkın bir süredir Konstantinopolis, Bizans dünyasının merkezi değildi. Klarili Robert'in sözleriyle[2] şehrin 'zengin adamları' Şehirlerin Kraliçesi'ni terk

---

* Juliana Ruth Macrides, "The Thirteenth Century in Byzantine Historical Writing", C. Dendrinos, J. Harris, E. Harvalia-Crook, J. Herrin, ed. Porphyrogenito: *Essays on History and Literature of Byzantium and the Latin East in Honour of Julian Chrysostomides*, London 2002, s. 63-76.
Bu makaleyi, Birleşik Krallık'ta Birmingham Üniversitesi'nde (The Centre for Byzantine, Ottoman and Modern Greek Studies/The Department of Classics, Ancient History and Archaeology) 25 yıldır çalışırken beklenmedik bir şekilde 27 Nisan 2019 tarihinde aramızdan ayrılan Dr. Juliana Ruth Macrides'in aziz hatırası için tercüme ettik. TÜBA Yurtiçi-Yurtdışı Doktora Burs programı çerçevesinde adı geçen enstitüde doktora çalışmalarım için bulunduğum 2005-2006 döneminde derslerine de katılma imkânı bulduğum için kendimi şanslı hissediyorum. XIII. Yüzyıl Bizans tarih yazıcılığı konusunda kendisinden çok istifade etme imkânı bulmuştum. Muhteşem bir insanı kaybettik. Huzur içinde uyu. (Murat Keçiş)

** Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü Muğla
muratkecis@mu.edu.tr ORCID: 0000-0001-9776-3976

*** Arş. Gör., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Afyon
myagci@aku.edu.tr ORCID: 0000-0002-6372-9339

1 Euthymius Tornikes, *Monody on the hypertimos of Neopatras*, ed. J. Darrouzès, 'Les Discours d'Euthyme Tornikês (1200-1205)', *REB* 26 (1968), §10.2-3, s. 82-83.

2 Robert of Clari, *La Conquête de Constantinople*, ed. P. H. Lauer (Paris, 1924), §80, s. 80.32-34.

ettiler ve dağılarak Epiros ve Anadolu'da ortaya çıkan yeni merkezlere katıldılar. Birlik, bir daha asla İmparatorluğun bir vasfı olmadı. Bu yapısal değişikliklere Helen kimliği duygusunun gelişmesi ve Roma kurumlarının, özellikle de Roma kanunlarının zayıflamasının eşlik ettiği söylenir.[3] XIII. yüzyılda Latinlerle temasın bir sonucu olarak, imparatorların kutsal yağ ile takdis edilmesi ve bir takım dinî sınamalarla yargılanması gibi yeni uygulamalar başladı.[4] Kilise, XIII. yüzyılın sonlarından itibaren daha nüfuzlu hale geldi ve dinî ayrılıklar, Arsenizm ve Kiliselerin birliği devlet otoritesi için önemli sonuçlar doğurdu.[5] Bütün bu değişiklikler, çoğu uzman İngiliz Bizantinistlerin bile karışmamayı tercih ettikleri bir Bizans'a ilişkin yeni bir bakış açısına katkı sağlamaktadır. Bu dönem Sırpların, Bulgarların, Rumların, Türklerin, Venediklilerin, Cenevizlilerin, Frankların tarihidir. Bu yüzyıldan itibaren çoktan 'Bizans'tan sonraki Bizans'tır.

XIII. yüzyılın ayrı bir oluşum olarak ele alınmasının sebebinin, kendisinden önceki dönemlerden farklı, kendine özgü bir niteliği veya özelliği olmasından daha çok, bu yüzyılı çalışanların geç dönem üzerinde, XI ve XII. yüzyılların çok az çalışıldığı bir dönemde uzmanlaşmaları olduğunu düşünüyorum. Geçtiğimiz yirmi beş yılda XII. yüzyıl -siyasî, kültürel ve ekonomik açıdan- daha fazla ilgi ve yeniden değerlendirmenin odak noktası olmuştur. XII. yüzyıl ile daha fazla haşır neşir olunması sebebiyle, XIII. yüzyıl ve bu dönemi çalışan tarihçiler ile daha önceki dönemi çalışan tarihçiler arasında daha fazla iletişim olması kolaylaşmıştır. XII. yüzyılda hukuk uygulamaları hakkında daha fazla bilgiye sahip olduğumuz için[6] XIII. yüzyılda Roma hukukunun zayıfladığını iddia etmek daha zordur; XII. yüzyılda Romalıların kendilerini nasıl Helenler olarak adlandırdıklarını

---

[3] M. Angold, 'Byzantium in Exile', *The New Cambridge Medieval History*, ed. D. Abulafia (Cambridge, 1999), V, s. 551, 561, 562.

[4] İmparatorun takdis edilmesiyle ilgili bu görüş için bkz. M. Jugie, *Theologia Dogmatica Christianorum Orientalium* (Paris, 1930), III, s. 151-53; G. Ostrogorsky, 'Zur Kaisersalbung und Schilderhebung im spätbyzantinischen Krönungszeremoniell', *Historia* 4 (1955), 246-56. Aynı yazar tarafından yeniden basıldı, Bkz. *Zur byzantinischen Geschichte: ausgewählte Kleine Schriften* (Darmsladt 1973), s. 142-52. 1204'ten sonra benimsenen bir Lâtin geleneği olarak işkence ile yargılama için bkz. M. Angold, 'The interaction of Latins and Byzantines during the period of the Latin Empire (1204-1261): the case of the ordeal', *Actes du XV Congrès international des études byzantines* (Atina, 1980), IV, s. 1-10.

[5] D. M. Nicol, *Church and Society in the Last Centuries of Byzantium* (Cambridge, 1979); R. Macrides, 'Saints and Sainthood in the early Palaiologan Period', *The Byzantine Saint*, ed. S. Hackel (Birmingham, 1981), s. 68, 82.

[6] A. E. Laiou & D. Simon, *Law and Society in Byzantium. Ninth-Twelfth Centuries* (Washington, DC., 1984); R. J. Macrides, *Kinship and Justice in Byzantium, 11th-15th centuries* (Variorum, Aldershot, 1999), nos. VI-XII.

gördüğümüzden[7] Helen milliyetçiliğinin kökenlerinin XIII. yüzyılda ortaya çıktığını söyleyemeyiz. XI. ve XII. yüzyıl tarih yazarları hakkında çok daha fazla şey söylendiği için,[8] XIII. yüzyıl tarih yazıcılığını bu hususlardan ayrı tutarak inceleyemeyiz.

XIII. yüzyılda tarih yazıcılığına ne oldu? Konstantinopolis'in Latin işgali sonucunda ortaya çıkan benzersiz koşullara meydan okudu mu? Bizans dünyasının bölünmüşlüğü yazılı kaynaklara yansımış mıydı? Edebî el kitaplarında tarih yazarları hakkındaki kısa maddeler, bu tarih yazarlarının bazı özelliklerine atıfta bulunur ancak birbirleriyle nasıl ilişkili olduklarını ve dönemlerinin olaylarına nasıl tepki verdiklerini göstermez.[9]

XIII. yüzyıl, tarih yazımında önceki dönemlerden alışılmış olan bir çeşitlilik sunar -Georgios Akropolites ile Georgios Pakhimeres'in klasik tarzı taklit eden iki *Tarih*'i ve Theodoros Skutariotes tarafından yazılan bir dünya kroniği; üç yazar da Konstantinopolis'in Latin işgalinde olduğu 'sürgün' döneminde, Anadolu'da İznik İmparatorluğu olarak adlandırılan bölgede yaşamıştır. Ancak 1261'de şehrin geri alınışından sonra eserlerini Konstantinopolis'te yazmışlardır. İznik İmparatorları I. Theodoros Laskaris, III. İoannes Vatatzes, II. Theodoros Laskaris'in hükümdarlıklarını ve VIII. Mikhael Palaeologos'un iktidara yükselişini kapsayan 1204-1261 yıllarına ilişkin bilgilerimizde Akropolites'e bağlıyız.[10] Skutariotes'in dünya kroniği 1261 senesinde sonlanır. 1204-1261 yılları arasındaki olaylarda ise Akropolites'in eserine dikkat çekici eklemeler ve çıkarmalar yaparak, onun anlatımını yakından takip eder.[11] Diğer taraftan, Pakhimeres, 1259'da

---

[7] P. Magdalino, 'Hellenism and Nationalism in Byzantium', *Tradition and Transformation in Medieval Byzantium* (Variorum Aldershot, 1991), s. 1-29.

[8] P. Magdalino, *The Empire of Manuel I Komnenos* (Cambridge, 1993). s. 1-26, 393-95, A. Kaldellis, *The Argument of Psellos' Chronographia* (Leiden, 1999); R. Macrides, "The fourth kingdom and the rhetoric of Hellenism", *The Perception of the Past in twelfth-century Europe*, ed. P. Magdalino (Londra, 1992), ss. 120-39, I. Grigoriades. *Linguistic and Literary Studies in the Epitome Historion of John Zonaras* (Selanik. 1998); J. Ljubarskij vd., 'Quellenforschung and/or Literary Criticism: Narrative Structures in Byzantine Historical Writings', *Symbolae Osloenses* 73 (1998), 573; Th. Gouma-Peterson ed., *Anna Komnene and her Times* (New York-Londra, 2000).

[9] K. Krumbacher, *Geschichte der byzantinischen Litteratur* (Münih, 1897). s. 286-90, 388-90; Hunger, *Literatur*, I. s. 442-53, 477-78.

[10] Acropolites, I.

[11] Theodore Scutariotes, *Synopsis Chronike*, ed. Sathas, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη, VII. *Synopsis Chronike*'nin yazarının Kizikus Metropoliti Theodore Skutariotes olarak teşhisi A. Heisenberg tarafından yapılmıştır. A. Heisenberg 'Analecta Mitteilungen aus italienischen Handschriften byzantinischer Chronographen', *Programm des K. Liutpold-Gymnasiums in München* (Münih, 1901), s. 7-18. Daha yakınlarda A. Khazdan bu atıfı sorgulayarak,

imparator olmadan önce Mikhael'in kariyerinin başında Akropolites ile örtüşerek, Mikhael Palaeologos ve oğlu Andronikos'un hükümdarlık döneminin hikâyesini anlatmayı amaçlar.[12]

Bu yazarlar, eserlerinin *giriş* [*προοίμια*] bölümlerinde yazdıkları ve içinde bulundukları tarihsel gelenek ile bu gelenek içinde kendi konumlarına dair farkındalıklarını gösterirler. Akropolites anlatacağı yeni olaylarda çalışmasının faydasının görüleceğini düşünür. Ona göre yazar ne kin ne de iyi niyetle, fakat tarih uğruna; olaylar zamanın yol açtığı kayıtsızlık içinde kaybolmasın diye yazmalıdır.[13] Bu son iki madde, tarafsız yazma ve olayları unutulmaktan kurtarma–sorumluluğu, hem Pakhimeres'te[14] hem de Anna Komnena'da birbirine bağlanmış halde bulunur.[15] Böylece, bu üç yazar, eserlerinin *giriş* bölümleri aracılığıyla birbirilerine bağlıdır ve böylece, varlığından başka türlü şüphelenemeyen bir bütünlük oluşur.

Akropolites'in eseri, Anna Komnena'nınkini başka bir şekilde de anımsatıyor. Anlatısındaki savaşa yapılan büyük vurgu *Tarih*'ini, başka hiçbir yazarın benzemediği kadar Anna Komnena'nın eserine[16] benzetiyor. Hatta Akropolites, diğer herhangi bir konunun aksine, savaşlara ve seferlere ayırdığı yer [miktarı] ile Anna'yı bile geride bırakır. O, bir imparatorluk sekreteri olmasına rağmen, yönetim hakkında hiçbir şey söylemez; -birazdan anlatacağım Mikhael Palaeologos'un davası dışında- yürürlükteki kanunlara veya yargıya hiçbir atıfta bulunmaz. O, hamilik, kilise veya manastır kuruluşları, yardım faaliyetleri ile ilgili hiçbir şey söylemez. Onun kilise işleri konusundaki bahsi, patriklik tahtında kimin kimi takip ettiği mevzularıyla sınırlıdır.[17] XIII. yüzyılda Kiliseler Birliği hususunda Latin Kilisesinin temsilcileri ile pek çok müzakere yapılmasına rağmen durum böyledir.[18]

Skutariotes'in el yazmasının yazarı değil, sahibi olduğu teklifini öne sürdü. Tartışma ve bibliyografya için bkz. A. Kazhdan, 'Skoutariotes, Theodore', *ODB*, III, s. 1912-13. Akropolites'in metnine yapılan ekler ve değişiklikler için bkz. Heisenberg, Acropolites. I, s.277-302; ayrıca aşağıda dn.52.

12 Pachymeres, I ve II.

13 Acropolites, I, s. 3-4.

14 Pachymeres, I, s. 23-25.

15 Comnena, ed. Leib, I, s. 3-4.

16 J. Howard-Johnston, 'Anna Komnene and the Alexiad', *Alexios I Komnenos*, ed. M. Mullett & D. Smythe (Belfast, 1996), s. 260-302.

17 Kardinal Pelagius'un 1213'de Konstantinopolis'teki faaliyetlerinin tasviri için bir istisna yapıyor. Acropolites, I, s. 29-30.

18 Akropolites bir olay vesilesiyle kendisinin Bizans sınırları dışına yollamak ile yükümlü olduğu 'Papalık elçilerinden' bahsediyor, ancak onlar ya da görevleri hakkında başka bir şey söylemiyor: Acropolites, I, s. 139.24-140.2. Kiliselerin Birliği hakkındaki müzakereler için bkz. J. L. Van Dieten, 'Das lateinische Kaiserreich von Konstantinopel und die

Akropolites Kutsal Ruhun ortaya çıkışı[19] ile ilgili bizzat iki eser yazdı ve kendisi Lyon'da Mikhael Palaeologos'un temsilcilerinden biriydi.[20] Fakat onun *Tarih*'i bunların hiçbirini yansıtmaz.

Anna gibi, Akropolites de sık sık kendini anlatısına dâhil etmektedir. Tarih yazarının metne sokulması herkes için yaygın bir yöntem olmasına rağmen bu konuda Anna Komnena ve Mikhael Psellos en tanınmış kişilerdir. Akropolites, belki de üçüncü sıraya yakındır.[21] Güçlü bir benlik duygusuna sahipti ve sıklıkla yaptığı üzere, kendisini metne dahil ettiği durumların neredeyse hepsi, imparatorlarla yaptığı sohbetler ve onlarla karşılaşmaları ile ilgilidir: Yani döneminde eğitim gördüğü ve sekreter olarak hizmet ettiği III. İoannes Vatatzes,[22] İoannes'in eşi İmparatoriçe Eirene[23] ile Akropolites'in hocalık yaptığı ve hizmet ettiği İoannes'in oğlu II. Theodoros[24] ayrıca VIII. Mikhael Palaeologos ile ilgilidir.[25] Bu araya eklenen bilgilerden Akropolites'in nasıl eğitildiğini ve kimden ne bilgi edindiğini öğreniyoruz (Bir güneş tutulmasının sebebi hakkında Saray'da doktor olan *aktouarios* [ἀκτουάριος: kâtip] Nikholas'tan daha fazla şey biliyordu).[26] Akropolites, birinci şahıs göndermelerinde Psellos'a benzemektedir. Her iki yazar da eğitimlerini ve imparatorların sohbet ettikleri ve güvendikleri adamlar olarak önemlerini bilinir hale getirmek amacıyla kendilerini anlatılarına eklerler.[27]

Üçüncü olarak da Akropolites'in anlatısı yani günlük hayatın gerçek nesneleri, fizikî detayları ve tıbbî bilgileri hakkında güvenilir gözlemleri

---

Verhandlungen über kirchliche Wiedervereinigung', *The Latin Empire*, ed. K. N. Ciggaar & V. Van Aalst (Hernen, 1990), s. 93-125.

19 Acropolites, II, s. 30-66. Bu broşürler ile ilgili bkz. G. Richter, 'Des Georgios Akropolites Gedanken über Theologie, Kirche und Kircheneinheit', *B* 54 (1984), s. 276-99.

20 Pachymeres, II, 491.27-493.2, 507.1-509.10. Lyon için bkz. D. M. Nicol, 'The Greeks and the Union of the Churches: The Preliminaries to the Second Council of Lyons, 1261-1274', *Medieval Studies presented to Aubrey Gwynn*, ed. J. A. Watt vd. (Dublin, 1961), s. 454-80; D. J. Geanakoplos, 'Bonaventura, the two Mendicant Orders, and the Greeks at the Council of Lyons (1274)', *Studies in Church History* 13 (1976), s. 183-211.

21 Üç yazarın da kişisel ihlalleri ile ilgili bkz. R. Macrides, 'The Historian in the History', *Φιλέλλην Studies in Honour of Robert Browning*, ed. C. N. Constantinides, N. M. Panagiotakes, E. Jeffreys & A. D. Angelou (Venedik, 1996), s. 205-224 ve M. Hinterberger, *Autobiographische Traditionen in Byzanz* (Viyana, 1999).

22 Acropolites, I, s. 49

23 Acropolites, I. s. 62-63.

24 Acropolites, I, s. 129-131.

25 Acropolites, I, s. 186.

26 Acropolites, I, 63.3-16.

27 Macrides, 'The Historian in the History', s. 211-215, 221-223; Kaldellis, *The Argument*, s. 138-139, Psellos göndermelerinde bunu çok daha ileri götürüyor.

kendisini önceki yazarlarla ilişkilendirmektedir. Akropolites, İmparator İoannes'in son hastalığına ve doktorların uyguladıkları tedavilere dair uzun bir betimleme yapmıştır.[28] Cahieulu Anselm'in boynundaki incinmenin etkisinden[29] ve Akhaia Prensi William'ın, Pelagonia Savaşı'nda kuru otlar arasında saklanmaya çalışırken kazma dişlerinin onu ele vermesinden bahseder.[30] Canlı bir sahne sunma becerisi ve tıbbi bilgisi onu, sıradan ayrıntıları betimlemeye ve fiziksel rahatsızlıkları ve özellikleri tartışmaya yatkınlıkları bilinen -ve bu husustaki kabiliyetleri kayda geçmiş ve incelenmiş bulunan- XII. yüzyıl yazarlarına bağlamaktadır.[31] Ayrıca, XII. yüzyılda yazarların betimleme eğilimini teşvik eden ve besleyen bir araç olan tıbbî bilginin geniş ölçüde yayıldığı da bilinmektedir.[32] Akropolites'in bu kültürle olan bağı, birkaç yıl tıp üzerine çalışan ve babası doktor olan, hocası Nikephoros Blemmides'dir.[33]

Akropolites, İznik İmparatorluğuna ait çağdaş anlatılar için belkemiği görevi görmektedir. Tüm dönemin tek anlatısı ona aittir ve bu nedenle olanlarla ilgili kendi açıklamalarımız için yöneldiğimiz kişi kendisidir. Buna rağmen yazar hakkında pek az soru sorulmuştur. Sanki ikisi arasındaki bağı koparmak mümkünmüş gibi anlattığı olaylar kişiliğinden bağımsız değerlendirilmiştir. Akropolites, okuyucunun, yaşanan her şeyin elindekilerden ibaret olduğunu düşünmesini kolaylaştırır. Öncelikle, anlatısı gerçekçidir. Olayları kronolojik olarak doğru bir düzende kısaca anlatır. Bağlantılı cümlelerle okuyucuyu yönlendirir. Örneğin "anlatı bundan sonra ne olduğunu, yeri geldiğinde ilişkilendirecektir" ya da "o zamanlar işler karmaşık bir durumda olduğundan... anlatı da karmaşık bir şekilde ilerlemek zorundadır".[34] Bu nedenle Akropolites'in metni nispeten basit ve anlaşılır görünmektedir. Okuyucunun metni anlamak için bulmaca çözmesi gerekmez.

---

[28] Acropolites, I, s.101-103.
[29] Acropolites, I, s. 41.
[30] Acropolites, I, s.170.
[31] P. Magdalino, 'The literary perception of everyday life in Byzantium', *BSI* 47 (1987), s. 28-38, Bkz. *Tradition and Transformation*, no. X.
[32] Magdalino, *Empire of Manuel I*, s. 361-366.
[33] J. A. Munitiz ed., *Nicephori Blemmydae Autobiographia sive Curriculum Vitae*, CCSG, 13 (Turnhout-Leuven, 1984), s. 4-5, 7, 22; aynı yazar, *Nikephoros Blemmydes A Partial Account. Introduction. Translation and Notes*, Spicilegium Sacrum Lovaniense, Etudes et Documents, 48 (Leuven. 1988), s. 15, 44. 48. 66. Akropolites'in Blemmides'e olan minnettarlığı için bkz. W. Blum, *Georgios Akropolites*, *Die Chronik* (Stuttgart, 1989), s. 37.
[34] Acropolites, I, s. 24.10-11, 57.18-20.

Sözcükleri anlaşılabilir olduğundan ne demek istediği kelimesi kelimesine anlaşılmaktadır.[35]

Dahası, Akropolites duygusuz ve 'mantıklı' görünmektedir. Olayları bizim gibi aktarır. Konstantinopolis'in, sakinlerinin günahları sebebiyle düştüğüne dair hiçbir atıf yoktur.[36] Güneş tutulması bilimsel olarak açıklanır.[37] Akropolites'e göre[38] Rumlar gibi Lâtinlerin de belası olan Vlach Kalojan'ın ya da Johannitsa'nın 1207 Selanik kuşatmasındaki ölümüne, daha önce yazan Clarili Robert'ın ve daha sonra yazan Konstantinopolisli Akropolites ve İoannes Staurakius'un iddia ettiği gibi, Aziz Demetrius değil, akciğer zarı iltihabı neden olmuştur.[39] Nitekim Khoniates'in olayları aktarışındaki duygusal tarzının aksine, dinî ihtilaflar, kehanetler, uğursuz doğal afetlerden sıyrılmış anlatısı sebebiyle Georgios Akropolites, bazıları tarafından yeni tarih yazımının bir temsilcisi olarak görülmüştür.[40]

Akropolites gerçekten İznik İmparatorluğu hakkındaki her anlatının belkemiğini oluşturmuştur. O olmadan bu tarihi yazamazdık. Ancak sadece Akropolites'e dayanmak zorunda olsaydık, o dönemin ve o devletin tasviri ne olurdu? İlk olarak Akropolites, anlatısıyla sürgün hayatını alelade ve sıradan bir şekilde göstermiştir. Başkentte doğmasına ve on altı yaşına kadar orada yaşamasına rağmen, Konstantinopolis'ten uzakta olmanın nasıl bir şey olduğundan bahsetmiyor.[41] Diğerleri için olduğu gibi, Küçük Asya onun için de geçici ve sonradan benimsenmiş bir topraktı.

Akropolites'ten Anadolu hakkında hiçbir şey öğrenemiyoruz. İmparator İoannes güneydeki Nymphaeum'dan kuzeydeki Bithinya'ya doğru hareket eder ve geri döner. Örnek için bu anlatıya bakabiliriz:

> "İmparator İoannes doğuya ulaştı. Âdeti olduğu üzere kış mevsimini Nymphaeum'da geçirdikten sonra oradan ayrıldı ve Lampsacus [Uluabat]

---

35 Krumbacher. *Geschichte*, s. 287'de Akropolites'in eserini 'tarafsız', 'güvenilir' ve 'anlaşılır' olarak nitelendirir.

36 Acropolites, I, s. 7.22-8.16.

37 Açıklamaları, Blemmides'in *Epitome physike* (PG 142, cols. 688, 1265C) eserindeki bir bölümün yorumlanmasıdır.

38 Acropolites, I, s. 23.19-22.

39 Robert of Clari, s. 107-108; Constantine Acropolites, *Encomium for St. Demetrius*, ed. A. Papadopoulos-Kerameus, *Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμιτικῆς Σταχυολογίας*, 5 Cilt, (St. Petersburg, 1891-1898), I, s. 211-213; John Stauracius, *Encomium for St. Demetrius*, ed. I. Iberites, *M* 1 (1940), s. 369-372.

40 G. Cankova-Petkova, Einige Tendenzen in der byzantinischen Geschichtsschreibung des 13 Jahrhunderls, wicdergespiegelt in den Werken des Niketas Choniates, Georgios Akropolites und Theodoros Skuthariotes', *Byzantinobulgarica* 6 (1980), s. 83-93.

41 Acropolites, I, s. 46.

bölgesine gitti. Orada yaz ve sonbahar mevsimini geçirdi. Fakat kış gelip çattığında oradan ayrılarak Pegae [Biga] bölgesine doğru hareket etti. Yolda, Sigrene'de kamp yaparken büyük bir fırtınaya maruz kaldı ancak Pegae kentine varıncaya dek, iki gün boyunca fırtınanın şiddetine ve yoğun karın yarattığı zorluğa karşı direndi. Birçok erkek ve kadın -sayımı yapanların söylediğine göre üç yüze yakın kişi- yolda öldüler ve rüzgârın kuvvetine karşı koyacak güçleri olmadığı için kara gömüldüler. Bu olayı yaşayan insanlar böyle bir kış görmediklerini söylediler. O zaman, sanıyorum ki 6741 yılının 18 Aralık günü idi. İmparator fırtınanın şiddeti geçene kadar Pegae'de kaldı ve oradan hareketle Nymphaeum'a gitti ve ilkbahar gelene kadar orada kaldı."[42]

Akropolites'in eseri olmasaydı İznik İmparatorluğu denilen imparatorluğun hazine, zengin tarım arazileri ve ılıman iklimi ile Nymphaeum çevresinde ve kilise merkezi İznik olmak üzere iki merkezi olduğunu asla öğrenemeyecektik.[43] Akropolites, 1260'lar ya da 1270'lerde *Tarih*'ini yazarken Anadolu'ya sırt çevirmişti. Anadolu asıl konusu için ancak bir arka plandı. İşte bu nedenle Akropolites, sadece ismen İznik İmparatorluğu tarihçisidir.

İkinci olarak, 1221-1254 yılları arasında imparator olan İoannes'in faaliyetlerinin, Akropolites tarafından yapılmış tam bir anlatısına sahip değiliz. Ne [İoannes'in] bütün askerî seferleri ve Konstantinopolis'i geri alma yolundaki çabaları ne de -Akropolites bir defasında bizzat elçilik yapmış olmasına rağmen- gönderdiği elçiler hakkında bir şey biliyoruz.[44] Belki daha da önemlisi idarî yapıda büyük bir değişikliğe dair bilgi alamıyoruz: Konstantinopolis'ten çıkarılmaya ve sınırlı kaynaklara cevap olarak ve aynı zamanda Khoniates ve Zonaras gibi XII. yüzyıl yazarlarının, altın giyen, kendilerini hukukun üstünde tutan, ortak mülkü kendilerine ait, özgür insanları köle olarak gören XII. yüzyıl imparatorlarına yönelik eleştirilerine bir cevap olarak da görülebilecek daha mütevazı bir imparatorluk görüntüsü

---

42 Acropolites, I, 67-68.

43 Bkz. Blemmydes, *Autobiographia*, ed. Munitiz, s. 8.6-10; ayrıca M. Hendy, *Studies in the Byzantine Monetary Economy c. 300-1450* (Cambridge, 1985), s. 116, 443-45.

44 Askerî seferler için bkz. J. S. Langdon, 'The forgotten Byzantino-Bulgarian Assault and Siege of Constantinople, 1235-1236, and the breakup of the entente cordiale between John III Ducas Vatatzes and John Asen II in 1236 as background to the genesis of the Hohenstaufen-Vatatzes alliance of 1242', *Byzantine Studies in honor of Milton V. Anastos*, ed. S. Vryonis, Jr. (= *Βυζαντινά καὶ Μεταβυζαντινά* 4 [1985]), s. 105-35; Konstantinopolis'e giden elçilik heyeti hakkında bkz. *Theodori Ducae Lascaris Epistulae CCXVII*, ed. N. Festa (Floransa, 1898), s. 109.5-9.

ve bir idare biçimi mevcut.[45] Akropolites'ten III. İoannes'in oğlu II. Theodoros'un mustarip olduğu hastalık ve bu hastalığın muhakemesini nasıl etkilediği hakkında hiçbir şey öğrenmiyoruz.[46] Akropolites, Mikhael Palaeologos'un tahtın yasal varisini kör etmesinden bahsetmemekte ve onun taht gaspını sanki barışçıl ve geniş ölçüde desteklenen verasetin doğal bir intikali olarak sunmaktadır.[47]

Boşlukları doldurmak, resmi tamamlamak için başka bir noktaya gitmeliyiz. İlk olarak çoğunlukla Akropolites'in tekrarı muamelesi gören ama onun anlatımına eklemeleriyle ve ayrıca sessizliğiyle çok şey katan, Theodoros Skutariotes'tir. Sathas'ın XIX. yüzyılda yayınladığı bu dünya kroniği, 1949 yılında Peter Charanis, yazarın Aleksios Komnenos'un Birinci Haçlı Seferi'nin davetinde yer aldığı yönündeki çarpıcı bilgiye dikkat çekince dünyada daha geniş bir çevrede tanındı.[48] Kronik hâlâ genel olarak göz ardı edilmesine rağmen, Skutariotes'in Aleksios'un iktidarı hakkında başka kaynaklarca bilinmeyen yararlı bilgilere sahip olduğu açıktır.[49] 1270'lerde Kyzikos metropoliti olan Skutariotes,[50] kroniğini XIII. yüzyılın ikinci yarısındaki bir dönemde yazdı. Skutariotes, II. Theodoros'u ve imparator tarafından atanan Patrik Arsenios'u[51] bizzat tanıyordu. Akropolites'in *Tarih*'ine dair yorumları, onun tecrübe ve görüşlerini yansıtmaktadır.[52] Akropolites, İoannes Vatatzes, II. Theodoros veya Arsenios hakkında övgü ya da eleştirisinde cimri iken, Skutariotes övgü dolu pasajlar sunar.[53]

---

45 Choniates, s. 209.59-65; Zonaras, III, s. 766-767; P. Magdalino, 'Aspects of twelfth-century Byzantine Kaiserkritik' *Sp* 58 (1983), s. 327, 347, aynı yazar tarafından basıldı. Bkz. *Tradition and Transformation*, no. VIII; R. J. Macrides, 'From the Komnenoi to the Palaiologoi: imperial models in decline and exile', *New Constantines the Rhythm of Imperial Renewal in Byzantium. 4th-13th Centuries*, ed. P. Magdalino (Aldershot. 1994), s. 281.

46 Acropolites, I, s. 153.4-9.

47 Acropolites, I, s. 159.6-18.

48 P. Charanis, 'Byzantium, the West and the Origin of the First Crusade', *B* 19 (1949), s. 17-36.

49 Örneğin, I. Aleksios'un oğlu İoannes için bir gelin peşinde koştuğu dönemde Macaristan'a gönderdiği elçinin adı, *orphanotropheion*'un da içinde bulunduğu vakıflardaki çeşitlilik, İmparatoriçe İrene'nin iyilikleri hakkında yazan yazarlar: Scutariotes, s. 181.30, 177.15-178.12, 182.10-16.

50 MM, V, s. 248-249.

51 Scutariotes, s. 535.20-536.12, 549.28-550.3.

52 Heisenberg, Skutariotes'in metninden seçtiği kısımları, kendi yayınladığı Akropolites metnine ek olarak yayınlasa da ('Theodori Sculariotae Additamenta ad Georgii Acropolitae Historiam', s. 277-302) bunlar sadece Akropolites'in metnindeki eklemeler ve değişiklikleri kayıt altına alır. Skutariotes'in atladığı ve değiştirdiği sözler ya da ifadelerin bulunduğu birçok kısım ve ifade aynı derecede önemlidir.

53 Scutariotes, s. 506-509, 535-536. Ayrıca bkz. Macrides, 'Saints and Sainthood', s. 77.

Akropolites, Mikhael Palaeologos'un erdemleri hususunda coşkulu iken, Skutariotes sessizdir.[54] Skutariotes koluna taraftarlık bileziğini takar.

Onun kroniği, Akropolites'in anlatısı ile XIII. yüzyılın ortalarındaki olayları daha büyük mesafeden yazan Pakhimeres arasında bir köprü vazifesi görür. VIII. Mikhael'in iktidara yükselişinin arka plânını vermek kaygısıyla, ister istemez III. İoannes ve özellikle II. Theodoros hakkındaki bilgileri ilişkilendirir. Pakhimeres, Albert Failler'ın Fransızca tercümesinin de bulunduğu yeni baskısı ve kendisi üzerindeki çalışmalara rağmen genellikle zor bir yazar olarak kabul edilmiştir.[55] Zor olan sadece Pakhimeres'in Grekçesi değildir. XIII. yüzyılın sonlarıyla XIV. yüzyılın başlarında meydana gelen pek çok dinî ihtilaf hakkındaki anlatımları da bir engel teşkil eder.[56] Ayasofya dinî hiyerarşisinde bir kilise mensubu olarak[57] -ki kendisi Diyakoz Leon'dan beri klasik bir tarih yazan ilk din adamıdır-[58] Arseniosçu hizbe ve Kiliseler Birliği tartışmalarına en etkin bir biçimde dâhil olan kişileri bizzat tanımaktaydı. Pakhimeres'in bu konudaki bahisleri girifttir, pek çok kişinin adını ve ikincil derecede ayrıntılarını içerir. Arka plân bilgilerini aktararak zamanda ileri-geri anlatılar sunar.[59] Dolayısıyla anlatı biçimi, Akropolites'ten daha karmaşıktır.

Akropolites gibi, Pakhimeres de eserinin *giriş*ine taraf tutmadan *topos* eklemiştir, ancak *'Tarih'in ruhu hakikattir ve hakikatin önüne yalanları koyan kutsala saygısızlık eder'*[60] dediğinde bunun ötesine geçmiştir. Hakikati iletmeye verdiği önem, eserinin *giriş*inde görgü tanıklığı konusundaki bahiste görülebilir. Pakhimeres, doğruluğunu tahlil etmeden başkalarının sözlerini kullanmaz ve duyduğu sözlere tek başına güvenmezdi. Anlattıklarının çoğunda görgü tanığıydı.[61] Doğru anlatıya gösterilen bu sınırsız bağlılık Thukididesvaridir ve kendini anlatının içine dâhil ettiği her zaman 'bunu bizzat gördüm' açıklamasıyla beyanını pekiştirir. Örneğin, Pakhimeres, İmparator II. Theodoros aleyhinde büyücülükle suçlananların,

---

54 Scutariotes, s. 497.25-26, 527.28-528.1. Bu kısımları karşılaştırmak için Acropolites, I, s. 84.4-6, 136.26-137.1.

55 Özellikle, A. Failler, 'La tradition manuscrite de l'histoire de Georges Pachymère (Livres I-VI)', *REB* 37 (1979), s. 123-220. Aynı yazar, 'Chronologie et composition dans l'histoire de Georges Pachymére', *REB* 38 (1980), s. 5-103 ve 39 (1981), s. 145-249.

56 Krumbacher. *Geschichte*, s. 288-289; F. Dölger, *Cambridge Medieval History*, ed. J. Hussey (Cambridge, 1967), IV.II, s. 232.

57 Tarihini yazdığında *Protekdikos* idi. Pachymeres, I, s. 23.6-8

58 Hunger, *Literatur*, I, s. 367-371.

59 Örneğin, Pachymeres, I, s. 37.1-43.1.

60 Pachymeres, I, s. 25.1-4, 23.17-19.

61 Pachymeres, I, 23.8-13.

masumiyetlerini kızgın demir tarafından sınanmaya maruz kalma yoluyla kanıtlamaya mecbur edildiklerini rivayet eder. Yargılama yöntemini tasvir eder. Sanık, yargılanmadan önce üç gün elleri ve ayakları bağlı ve hiçbir merhem uygulanamayacak şekilde kapalı bir yerde oruç tutmak ve dua etmek zorundadır. Pakhimeres, 'yazar, birkaç kişinin buna maruz kaldığını ve -mucizevi bir şekilde- incinmeden çıktıklarını gördü' [diye] eklemektedir.[62] VIII. Mikhael tahta çıktığında, özgürlüğün sembolleri olan bazı sivil gelenekler yeniden canlandırıldı. Pakhimeres, bu âdetlerden kendi gördüklerinden biri olan sakalları kıvırma ve boyamayı betimler.[63] Başka bir vesileyle Mısır Sultanı tarafından Konstantinopolis'e gönderilen zürafayı tasvir eder. Zürafa, insanlar için bir seyirlik ve eğlence olarak, geçit töreniyle meydanın [Agora=Pazar] bir ucundan diğerine dolaştırılmıştır. Pakhimeres 'zürafayı görenlere hatırlatmak ve görmeyenleri de bilgilendirmek için' bu olayın tasvirine bir sayfanın tamamını ayırır.[64]

Pakhimeres bir din adamı olmasına ve dinî ihtilafların yanı sıra kehanetler, rüyalar, doğal afetler gibi pek çok şeyi Tanrı'nın işaretleri[65] olarak yorumlamasına rağmen, görgü tanıklığına bağlılığı ile sebep ve sonuç tahlilleri onu bütün klasik tarihçiler arasında müstesna kılar. Öyle ki *Tarih*'ini kendi döneminde gerçekleşen Küçük Asya üzerinde Bizans idaresinin çöküşünün nedenlerine dair bir tartışma ile açmıştır.[66] Bu, Bizanslı bir tarih yazarınca yapılan en iyi tarihi analiz olmalıdır.

Pakhimeres'ten yalnızca eylemleri değil, bu eylemlerin arkasındaki olası sebepleri de öğrenmekteyiz. Böylece Pakhimeres, II. Theodoros'un tebaasına karşı aldığı tuhaf ve olağandışı önlemleri, düştüğü hastalığın kalbini ve aynı zamanda beynini nasıl etkilediğini açıklamayı atlamayarak aktarır. [67] Pakhimeres, hikâyevarî ayrıntıları öylesine vermez, tartışılan kişi hakkında daha kapsamlı bir tasvir sunmak adına bunları kullanır. Böylece, II. Theodoros'un asalet bağışına yönelik tutumunu açıklarken -İmparator, kendisiyle olan akrabalık ilişkilerine göre değil, erdemlerine ve yeteneklerine göre onlara ihsanlarda bulunmayı tercih etti- imparatorun yetişmesine atıfta bulunur. Pakhimeres, böyle bir babaya sahipken nasıl bu şekilde düşünemediğine dikkat çekmektedir. [68] Bunu göstermek için aşağıdaki hikâyeyi anlatmaktadır. Theodoros altın elbisesini giyip ava gittiğinde,

---

[62] Pachymeres, I, s. 55.9-10.
[63] Pachymeres, I, s. 147.24-149.2.
[64] Pachymeres, I, s. 239.7-10.
[65] Hunger, *Literatur*, I, s.451.
[66] Pachymeres, I, s. 25.22-35.27.
[67] Pachymeres, I, s. 53.13-55.10.
[68] Pachymeres, I, s. 61.6-22.

dönüşte tesadüfen babasıyla karşılaştı ve onu selamladığında, babasının kendisini görmezden geldiğini fark etti. Theodoros, babasının ona kızdığını, davranışının bunun bir işareti olduğunu fark ederek meselenin ne olduğunu öğrenmeye gitti. Babası onu şu sözlerle azarladı:

> "Lüzumsuz uğraşlarla kanlarını dökerek, Romalılara ne gibi bir iyilik yaptın? Altından ve ipekten giysilerinin Romalıların kanı olduğunu ve zaten onlara ait olduklarından Romalıların hizmetine sunulmaları gerektiğini bilmiyor musun? Ne zaman bilmek ister misin? Tam da yabancı elçiler geldiğinde, onlara giysilerimiz aracılığıyla tebaamızın zenginliğini göstermeliyiz."[69]

Akropolites'in İoannes Vatatzes'e yönelik farklı yaklaşım, tutum ve sunumunu bu olayı kullanışından daha iyi hiçbir şey gösteremez. Kendisine böyle bir atıfta bulunmuyorsa da Vatatzes hakkında şunları söyleyerek yorumda bulunur: 'Kendi tebaasına hediyeler vermedi ama yabancılara, özellikle de gelen elçilere, onlar tarafından methedilmek için daha cömert bir el uzattı'.[70] Hayatı boyunca cömertliğiyle meşhur olan, ölümünden kısa süre sonra 'Hayırsever' aziz olarak kabul edilen İmparator hakkındaki düşüncesi buydu.[71] Akropolites, Vatatzes'in ölümüyle ilgili olarak ve hayatını özetlediği kısımda oğlu II. Theodoros'un saltanatını dört gözle beklerken, şunu ifade ediyor:

> "Para veya mülk yoksunluğu çektiği için, babası tarafından üzülen kim olduysa, bu dertlere çözüm bulma umudu vardı. Herkesin umduğu şey buydu... ancak söylediklerine göre servetleri kömüre [köze] döndüğünden hayal kırıklığına uğradılar. Tebaasına öyle muamele etti ve onları öylesine kullandı ki herkes babasını kutsayarak andı."[72]

Akropolites burada 'μακαρίζειν' [kutsal saymak] kelimesini kullanıyor, bu kelimenin bir aziz olarak Vatatzes'e yönelik yerel saygıya bir atıf olduğunu düşünüyorum. Blemmides'in de şahitlik ettiği üzere,[73] onun [Vatatzes'in] kültü 1260'larda, belki de daha erken bir tarihte, ölümünden itibaren başlayarak yerleşti. Bununla beraber Akropolites, Vatatzes'in azizliğini kabul

---

69 Pachymeres, I, s. 61.25-63.11.

70 Acropolites, I, s. 103.20-23.

71 'Hayırsever İoannes' için bkz. Macrides, 'Saint and Sainthood', s. 67-71.

72 Acropolites, I, s. 105.3-14: 'ουτωσί τοῖς ὑπό χεῖρας ἐχρήσατο, ὡς πάντας τὸν πατέρα μακαρίζειν καὶ βασιλέα'

73 Blemmydes, *Autobiographia*, ed. Munitiz, s. 8.8-9; Munitiz, *Nikephoros Blemmydes*, s. 49 n.25. Kült için bkz. D. I. Polemis, 'Remains of an acolouthia for the emperor John Ducas Batatzes', *Okeanos, Essays Presented to Ihor Ševčenko*, ed. C. Mango ve O. Pritsak (=*Harvard Ukranian Studies* 7 (1983]), s. 542-547.

etmekten uzak, cimri bir şekilde, oğlunun o kadar kötü olmasının babasını iyi gösterdiğini ima etmektedir.

Şimdi, Akropolites'in eserini Mikhael Palaeologos döneminde yazdığı ve bu yüzden onun iyi bir görüntüsünü sunarken seleflerini daha az övgüyle sunduğu fark edilmiştir. Birçok tarihçinin aksine, Akropolites eserini kariyerinin sonunda -inziva döneminde- yazmamıştır. Akropolites, Mikhael Palaelogos'un ölümünden sadece birkaç ay önce gerçekleşmiş olan, 1282'deki kendi ölümüne kadar, ona hizmet etmiştir. Ancak Akropolites'in Mikhael tasviri sadece o imparatora taraflı yaklaşmamaktadır; görev tanımının ötesine geçecek şekilde İoannes Vatatzes ile II. Theodoros'un çirkinleştirilmesi buna eşlik etmektedir. Bu iki imparator ve VIII. Mikhael'le ilgili Akropolites'in ne derecede güvenilmez olduğu belki de fark edilmemiştir.

Akropolites'in kariyerinin hikâyesi bunu açıklığa kavuşturacaktır. Akropolites bize hikâyeyi bizzat anlatır. On altı yaşındayken babası tarafından Anadolu'ya gönderildi. İmparator İoannes onu sarayına aldı ve eğitti.[74] Akropolites, Vatatzes'e imparatorluk sekreteri, elçi ve II. Theodoros'un hocası olarak hizmet etti.[75] II. Theodoros, daha ileri giderek, Akropolites'e bir unvan, muhtemelen *megas logothetes*[76] -ki hayatında aldığı en yüksek unvandır- bahşetti. Olayı bu şekilde aktarmaktadır:

> *Megas Domestikos* olan ve hepsinden çok sevdiği George Mouzalon'u *Protosebastos, Protobestiarios* ve *Megas Stratopedarkhes* [olarak] atadı. *Protobestiarites* olan kardeşi Andronikos'a *Megas Domestikos* unvanı verdi. *Megas Primmikerios* olan İoannes Angelos'u *Protostrator* olarak taltif etti. Bütün bu kişiler, on para etmez adamlardı ve eğlence cümbüşleri, şarkı, saz ahenkleri arasında yetişmişlerdi. Hatta 'usta yalancılar, oyuncular' şeklindeki Homeros dizesi onların durumlarına tam uyuyordu. Karyanites'i *Protobestiarites* yaptı. Tanrı biliyor ya, ben de bu oyuna isteyerek değil zorda kaldığım için bulaştım ve bunların ellerinde daha da sefil bir oyuna karışmak derecesine düştüm. İmparator benim adımı da değiştirdi ve artık bana unvansız bir şekilde 'Akropolites' denmesine izin vermedi.[77]

---

[74] Acropolites, I, s. 46.12-47.3, 49.6-50.8.

[75] Acropolites, I, s. 79.1-3, 92.3-6, 131.3-8.

[76] Akropolites'in anlatımında o dönemde ne unvanı aldığına işaret eden bir bilgi yoktur. Görevi, yükümlülüklerinden anlaşılamaz, çünkü bunlar kariyeri boyunca aynı kaldı. II. Theodore tarafından ya *logothetes tou genikou* (Acropolites, II, s. 6) ya da *megas logothetes* yapılmış olmalıdır.

[77] Acropolites, I, s. 124.4-18.

Bu kısım, Akropolites'in unvanlar ve yüksek makamlara meraklı olmadığı ve bu yüzden bir şekilde diğerleri arasına dâhil edilmekten utandığı şeklinde anlaşılmaktadır.[78] Yine de Akropolites'in *Tarih*'ine bir göz gezdirmek XIII. yüzyılda *kimin kim olduğunu* göstermektedir. Akropolites bir kişiyi nadiren, sadece o sıradaki değil aynı zamanda ilerleyen süreçteki unvanına değinmeden, anlatır.[79] Bu nedenle Akropolites'in unvanlara ve yüksek makamlara önem vermemesi ihtimal dâhilinde değildir.

Bunun aksine Akropolites başka bir sebepten mahcuptu. Akropolites bu kısımda beş kişinin (İki Mouzalon kardeş, İoannes Angelos, Karyanites ve Akropolites) terfisinden bahsetmektedir. II. Theodoros hükümdarlar ve tebaaları üzerine Georgios Mouzalon'a ithafen yazdığı eserde Büyük İskender'in beş arkadaşından bahseder. Onlar, İskender'e danışmanlık yaptılar ve İskender'in beş duyusu gibiydiler:

> Onları arkadaşları olarak anıyordu ve onları şan ile donattı... ve onları saygın dostları olarak onurlandırdı. Şöhreti ve hayranlık uyandırması, azameti ve başarılarının ilahî doğasından çok dostlarını böyle onurlandırmasından geliyordu.[80]

II. Theodoros, felsefeye olan merakı ve düşüncelerini gerçekleştirmesiyle bilinir. Eserinde 'Eğer alışılmışın dışında bir şey söylemem gerekirse: Gerçek tebaa sevgisi kan bağlarına üstün gelir'.[81] Pakhimeres'in de açıkladığı üzere, Theodoros yüksek makamları akrabalık bağına göre değil, layık olduğunu düşündüğü kişilere bahşetti.[82] Pakhimeres, bize başka bir tuhaf uygulamadan da bahsediyor: Theodoros asil olanları, εὐγενεῖς [asil soylu], asil kandan gelmeyenler ile evlendirdi. Böylece Mouzalon kardeşler, Kantakuzenos ve Raoul ailelerinden birileriyle evlendirildiler. Pakhimeres'in vermiş olduğu bilgiye göre, halk imparatordan aldıkları şeref payesi sebebiyle Mouzalon kardeşlere içerledi.[83]

Akropolites onlardan farklı değildi. O, beş kişiden biriydi. Diğerlerini 'on para etmez, zavallı adamlar'[84] olarak anmasına rağmen Akropolites de aynı

---

[78] Hunger, *Literatur*, I, s. 445; Blum, *Chronik*, s.47.
[79] Örneğin, Akropolites, I, s. 55.15-17, 66.15-22, 92.4-6, 114.3-4.
[80] L. Tartaglia, 'L'opuscolo De Subjeclorum in Principem Officiis di Tcodoro II Lascaris', *Διπτυζα* 2 (1981), s. 196-209 burada 197.20-25; şimdi A. Tartaglia ed., *Theodorus II Ducas Lascaris Opuscula Rhetorica* (Münih-Leipzig, 2000), s. 120-40 burada 121.30-37.
[81] Tartaglia, 'Opuscolo', s. 208.334-335.
[82] Pachymeres, I, 55.11.
[83] Pachymeres, I, s. 57.8, 41.8-15.
[84] Acropolites, I, s. 124.10-11.

geçmişe sahipti. III. İoannes'in ağzından aktardığı bir konuşmasında İmparator, Akropolitesin ailesinden 'tanınmış', 'περιφανές' olarak bahsetmektedir. [85] Gerçek şu ki hayatının en görkemli yanı Konstantinopolis'te doğmasıydı. II. Theodoros, methiyesinde [ἐγκώμιον] Akropolites'e 'asaleti atalarının üstünlüğünden gelen ve atalarının toprakları dolayısıyla hâlâ ünlü' şeklinde gönderme yapmaktadır. [86] Akropolites beş kişiden biri olduğu için itiraz etmektedir. Mouzalon kardeşler gibi ona da aristokrat kökenli bir eş verildi. *Tarih*'inde eşinin Mikhael Palaeologos ile akrabalığı olduğunu ve imparator Mikhael'in belgelerde kendisini *damat* [γαμβρός] olarak andığını dile getiriyor.[87]

Akropolites'in itirazları kendisini diğerlerinden ayrı tutma arzusuna ters düşmektedir. Mikhael Palaeologos tahta çıkınca, beş kişiden sağ ve iyi durumda bırakılan tek o idi. II. Theodoros'un ölümünden dokuz gün sonra,[88] Mouzalon kardeşler sunakta vahşice öldürüldü, Karyanites Mikhael Palaiologos tarafından hapsedildi, [89] İoannes Angelos kaçtı ve sonrasında intihar etti.[90] Sadece Akropolites sağ bırakıldı ve VIII. Mikhael tahta çıktığı esnada II. Mikhael Komnenos-Doukas tarafından tutsak edildikten sonra Arta'da hapiste olması onun için bir şanstı.[91] İmparator Mikhael'in akrabası olan eşinin Anadolu'da olup kocasının dönüşü için akrabalarına yalvarması [da] onun için şanstı.[92] Birkaç yıl sonra Akropolites, İznik İmparatorluğu'nun tarihi için değil Mikhael Palaeologos ve kendisi adına, bir *Tarih* yazdı. Akropolites, Mikhael Palaiologos'un, II. Theodoros'un oğlu IV. İoannes'i kör etmesine karşı çıkmaktan uzak durarak, 1261'de Mikhael'in oğlu Andronikos'un yardımcı imparator yapılmasını öneren bir söylev yazdı.[93] Bu

---

85 Acropolites, I, 49.18-19.

86 A. Markopoulos, 'θεοδώρου Β' Λασκάρεως ἀνέκδοτον ἐγκώμιον πρὸς τὸν Γεώργιον Ἀκροπολίτην ', *EEBS* 36 (1968), 113.97-98, şimdi ayrıca Tartaglia ed., *Theodorus II*, s. 101.134-135. Akropolites'in ailesi için bkz. A. Khazdan'ın yorumu. A. Kazhdan, 'Akropolites', *ODB*, I, s. 48-49; ayrıca A. P. Kazhdan & S. Ronchey, *L'arisiocrazia bizantina* (Palermo, 1997), s. 261, 359.

87 Acropolites, I, s. 164.19-21; MM, III, s. 96.

88 Acropolites, s. 155.16-156.18; Pachymeres, I, s. 81-87.

89 Acropolites, I, s. 159.19-160.3.

90 Acropolites, I, s. 160.3-10.

91 Acropolites, I, s. 150.17-24.

92 Acropolites, I, s. 164.19-21.

93 Acropolites, I, s. 188.20-28.

en azından yapabileceği bir şeydi. Akropolites, her zaman Mikhael Psellos'a daha çok benzemektedir.[94]

Akropolites izlerini öyle güzel saklamıştır ki onun *Tarih*i olduğu gibi kabul edilerek okunmuştur. Eğer o ve Pakhimeres aynı olaydan bahsediyorlarsa, Akropolites'in anlatısı tercih edilir. 1253 yılında, İoannes Vatatzes'in iktidarında, Mikhael Palaeologos'un ihanet suçlamasıyla yargılandığı dava böyle bir durumdur. Akropolites orada bulunmaktaydı fakat Pakhimeres orada yoktu; bu nedenle Akropolites'in daha güvenilir olduğu düşünülür.[95] Philippi'deki duruşma ile ilgili harfi harfine yaptığı açıklamalar alışılmışın dışında uzun bir bölümdür.[96] İhanet ile ilgili Bizans'taki en kapsamlı dava tasviri ve ayrıca savaş ile yargılama, kızgın demir işkencesi ile sorgulamadan[97] bahsedildiği için, dava sahnesi çok dikkat çekmiş ve konuşulmuştur. Bununla birlikte, bu dava ile ilgili açıklamaları temel alarak İznik İmparatorluğu'ndaki adlî işleyiş hakkında sonuca varma yolundaki her girişim başarısızlıkla sonuçlanacaktır. Çünkü Akropolites, görgü tanığı ve bir hâkim olmasına rağmen dava hakkında doğru bir tasvir yapmaktan ziyade, Mikhael'in adını temize çıkarmak ve onun takdire değer özelliklerini göstermekle ilgilenmiştir. Akropolites, Mikhael'in soğukkanlı ve kendinden emin hareketleri ve kendi edebî yetenekleri için olayı bir gösteri olarak kullanmaktadır. İmparator İoannes'in davasının gülünç doğasını vurgulamak amacıyla hiciv ve kelime oyunlarını kullanıyor ve davayı Mikhael için bir methiyeye dönüştürüyor. O, Mikhael'in maruz kaldığı şüpheyi önemsemez ve Pakhimeres'e göre; İmparator Bodena'da haberdar edildiği andan itibaren, soruşturma sürecinde ve hatta sonuçlandıktan sonra 'önemli bir süre için' komutanlık görevinden alındığından ve hapsedildiğinden hiç bahsetmez.[98] O, soruşturmanın ne kadar sürdüğü ve İmparator ile Mikhael arasındaki uzlaşmanın ne zaman sağlandığı konusunda muğlaktır. Baştan itibaren Mikhael'in masumiyetini ilân eder.[99]

Sonunda, Akropolites hâkimlerin kararını aktarır. Hepsi onun masumiyetini ilan etti. Neden?

---

[94] Bu karşılaştırma J. S. Landgdon tarafından yapılmıştır. J. S. Landgdon, *Byzantium's Last Imperial Offensive in Asia Minor* (New Rochelle, 1992) s.81. Ayrıca sunulan ciltteki S. Vryonis, Jr.'ın makalesine bakınız.

[95] G. Czebe, 'Studien zum Hochverralsprozesse des Michael Paläologos im Jaht 1252', *BNJ* 8 (1931), s. 59-98.

[96] Acropolites, I, s. 92.25-100.14.

[97] Acropolites, I, s. 95.6; 'ἡ διὰ μάχης διάπειρα', s. 95.6; 'ἡ διὰ μύδρου ἀποδειξις'.

[98] Bu noktalar için bkz. Pachymeres, I, s. 37.3-41.3

[99] Acropolites, I, s. 96.6, 9-10, 99.10-20.

> O sadece bizim tarafımızdan değil, ayrıca tüm görevliler, komutanlar, askerler ve halk tarafından da sevildi... Sanırım, bütün bunlar, Yüce Tanrı'nın sınaması sebebiyle başına geldi. Tanrı onu imparatorluk makamına yükseltmek istediğinden, onu işkence alevleri ve eritme ocaklarıyla sınadı. Gerçekten onu başka birçok vesileyle de sınadı...[100]

Duygusal olmayan Akropolites, Mikhael Palaiologos söz konusu olduğunda kontrolünü kaybeder. Mikhael Palaiologos söz konusu olduğunda Tanrı da daha görünür olur.[101]

Mikhael Palaeologos, Bizans'ı diriltmeye ve Komnenosların Bizansı'nı geri getirmeye çalıştı.[102] Onun tarihçisi de XII. yüzyıl yazarlarıyla, kendisini takip edenlerden daha fazla ortak noktaya sahipti. Çünkü tarih yazımı sadece, artık geriye dönüş olmadığı anlaşıldıktan sonra ilerleyebilecekti.

Ruth Macrides

Birmingham Üniversitesi

---

[100] Acropolites, I, s. 99.12-100.2.

[101] Acropolites, I, s. 99.20, 136.22-24, 159.1-4. Ayrıca bkz. R. Macrides, 'George Akropolites' Rhetoric', *Writing Byzantium*, ed. E. Jeffreys (Aldershot, 2004).

[102] Macrides, 'From the Komnenoi', s. 269-282.